

Wyniki warsztatów eksperckich nt. projektu flagowego REVIVAL! Małe i średnie miasta – dziedzictwo architektoniczne – jakość życia

Warsztaty eksperckie dotyczące projektu 5.10 REVIVAL! odbyły się 15 listopada 2019 r. w Ernst-Reuter-Haus w Berlinie. Celem warsztatów było przedyskutowanie hipotez wypracowanych w ramach naukowej części projektu oraz przybliżenie koncepcji badania jakości życia w małych i średnich miastach, które mogłyby być pomocne w lepszej promocji walorów tych miast.

Po powitaniu i przedstawieniu się uczestników prof. dr Robert Knippschild (IZS/IÖR) oraz dr Maciej Zathay (IRT) przedstawili projekt flagowy a następnie zaprezentowane zostały hipotezy robocze dotyczące potencjalnego znaczenia dziedzictwa kulturowego dla jakości życia w małych i średnich miastach. Tezy te zostały uzupełnione prezentacjami doświadczeń z Bolesławca i Zittau, które zostały przedstawione przez Jerzego Zielińskiego, sekretarza miasta Bolesławca oraz Thomasa Zenkera, nadburmistrza miasta Zittau. Następnie Karolina Thel (MIiR), dr Gregor Forsbach (BMI) i Dirk Gebhardt (BBSR) przedstawili założenia polityki, cele i możliwości wsparcia na szczeblu krajowym w dziedzinie rewitalizacji i odnowy miast w Polsce i Niemczech.

Pierwotnie zaplanowane były dalsze wystąpienia nt. współpracy transgranicznej i prezentacji jakości życia w statystykach regionalnych, które nie mogły zostać zrealizowane z powodu nakładających się terminów i braku odzewu ze strony właściwych urzędów statystycznych. Uzyskany w ten sposób czas wykorzystano na pogłębioną dyskusję i debatę.

Wskazane podczas warsztatów doświadczenia z projektu REVIVAL!, zebrane m.in. w ramach pierwszych dyskusji w grupach fokusowych przeprowadzonych w Lubomierzu i Gryfowie Śląskim, ale również w działalności uczestniczących w projekcie miast, potwierdziły prawidłowość roboczych hipotez. Jednocześnie stopień weryfikacji jest różny zależnie od miasta a potencjał dziedzictwa kulturowego jest w nich w różnym stopniu wykorzystywany. Hipotezy brzmią następująco:

1. **Tożsamość a istota miasta:** Dziedzictwo architektoniczne miasta czyni je unikalnym i tworzy u mieszkańców poczucie małej ojczyzny.
2. **Spółeczność:** Mieszkańcy miasta są dumni ze swojego dziedzictwa kulturowego, ono nas łączy, mieszkańcy angażują się aktywnie na rzecz jego zachowania i wykorzystania.
3. **Zasoby architektoniczne, struktura urbanistyczna i przestrzeń publiczna:** Historyczne centrum miasta odgrywa ważną rolę w powszednim życiu mieszkańców miasta. W centrum znajdują się najważniejsze instytucje społeczne, kulturalne i sakralne, urząd miasta i handel detaliczny. Ponadto centrum oferuje atrakcyjne lokale do mieszkania i pracy oraz przestrzeń publiczną.
4. **Usługi:** Dziedzictwo kulturowe tworzy dla mieszkańców miasta wszystkich grup wiekowych oferty kulturalne oraz działań rekreacyjnych i edukacyjnych, nawiązujących często do lokalnych tradycji i świąt.
5. **Gospodarka:** Dziedzictwo architektoniczne odgrywa ważną rolę dla lokalnej gospodarki, oferując miejsca pracy w rzemiośle i budownictwie, turystyce i wydarzeniach. Pomaga ono pozyskiwać przedsiębiorców i inwestycje.

Jako kluczowe wyzwania i zadania, z którymi konfrontowane są małe i średnie miasta w saksońsko-dolnośląskim obszarze powiązań zostały podczas dyskusji podkreślone następujące tematy i aspekty:

- Potrzebna jest polityka przestrzenna, prowadząca do podziału funkcji przy wykorzystaniu policentrycznej struktury osadniczej („metropolia sieciowa”), która zarówno odciąży obszary aglomeracji jak i wzmocni małe i średnie miasta. Może to znacząco przyczynić się do ochrony zasobów (zużycie powierzchni, mobilność, zachowanie istniejącej substancji i programowanie nowej zabudowy) i zrównoważonego rozwoju przestrzennego.
- Przy tym małe i średnie miasta należy zawsze pojmować jako część otaczającego je regionu, których funkcje oddziałują w głąb tych obszarów.
- Małe i średnie miasta nie mogą konkurować z ofertą wielkich miast, np. w odniesieniu do wydarzeń, konsumpcji i usług wysokiej wartości – muszą wypracować swoje własne atuty i je aktywnie promować.
- W tym duchu dużo mocniej należy uwzględniać miękkie czynniki lokalizacyjne, również jakość środowiska naturalnego, a przy analizowaniu jakości życia należy intensywniej naświetlić kwestie więzi emocjonalnych i tożsamości.
- W rozwoju śródmieścia a w szczególności rewitalizacji substancji architektonicznej należy silniej niż dotychczas uwzględniać aspekty funkcjonalne i społeczne.
- Np. w związku z przemianami demograficznymi rozważania estetyczne i restrykcje związane z ochroną zabytków muszą być pogodzone z potrzebą tworzenia przestrzeni mieszkalnej również dla ludzi z ograniczeniami ruchowymi w śródmieściach i zapewnić im dostępność bez barier.
- Możliwości dofinansowania powinny być lepiej koordynowane, nakłady administracyjne i restrykcje prawne powinny być zredukowane do racjonalnych wymiarów, aby konieczne działania w centrach miast mogły być efektywnie realizowane.
- Potrzebna jest, przede wszystkim po polskiej stronie, poprawa jakości zasobów danych poprzez bardziej szczegółowe badanie (monitorowanie) również mniejszych jednostek przestrzennych, aby móc odpowiednio do potrzeb planować miasta i działania rewitalizacyjne oraz interwencje społeczne oraz radzić sobie z problematycznymi tendencjami i zjawiskami.
- Poprawione muszą być możliwości miast w zakresie nabywania parceli szczególnie istotnych dla rozwoju miasta – niewyjaśnione stosunki własnościowe i brak zaangażowania niesamorządowych właścicieli nieruchomości mogą się okazać wyjątkowo szkodliwe dla spójnego rozwoju centrów miast.
- Instrumenty planistyczne muszą dać miastom możliwość realizacji rozwoju nakierowanego na śródmieścia w ścisłej współpracy i w uzgodnieniu z ich otoczeniem – w tym kontekście występują poważne deficyty, w szczególności w Polsce, co można obserwować w postaci postępującej suburbanizacji.

Kolejne aspekty stanowiły konsekwencje i skutki obecnych procesów imigracyjnych z Ukrainy, które są wyraźnie widoczne także w polskich małych i średnich miastach i (tymczasowo) pomagają w stabilizacji tych miast. Ponadto intensywnie dyskutowano o czynnikach, które przyczyniają się do tego, że młodzi ludzie kształceni na regionalnych uczelniach pozostają w tych miejscach i nie migrują do dużych ośrodków. Wskazywano przy tym, że w podejmowaniu takich decyzji rolę odgrywa istnienie środowiska osób o podobnych zainteresowaniach i w podobnej sytuacji życiowej.

Zasugerowano również zbadanie szans nowych środków transportu, takich jak taksówki-drony, dla miast, z których oferty kulturalne w dużych miastach są trudno dostępne. W tym kontekście należy zbadać, w jakim stopniu również (teoretyczna) dostępność atrakcyjnych ofert może mieć ewentualnie pozytywny wpływ na decyzje o wyborze lokalizacji do życia lub inwestycji.

Podsumowując, warsztaty dostarczyły wielu pomysłów na dalszą pracę w projekcie REVIVAL! i dały możliwość refleksji nad aspektami, które gubią się w codziennej działalności projektowej. Wszyscy uczestnicy wyrazili oczekiwanie, że projekt REVIVAL! wskaże potencjały małych i średnich miast w saksońsko- dolnośląskim obszarze powiązań w zakresie jakości życia i pokaże, w jaki sposób i w jakich warunkach można je lepiej wykorzystać.